

Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis

Studia Geographica 17(2021)

ISSN 2084-5456

DOI 10.24917/20845456.17.9

Natalia Sierpińska

Monika Płaziak

Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie, Kraków, Polska

Założenia rewitalizacji dawnego przykładowego osiedla mieszkaniowego Pszczelnik I w Jaworznie

Streszczenie

Opracowanie zawiera uzasadnienie uznania dawnego osiedla przykładowego Pszczelnik I w Jaworznie za obszar zdegradowany. Z tego względu powinien dla tego osiedla powstać program rewitalizacji. Autorki na podstawie badań własnych – analizy dostępnych materiałów źródłowych, wywiadów z pracownikami różnych instytucji, obserwacji nieuczestniczącej i uczestniczącej oraz ankietyzacji mieszkańców osiedla – zidentyfikowały jego najważniejsze problemy przestrzenno-funkcjonalne oraz społeczno-ekonomiczne, jak też zaproponowały założenia koncepcji rewitalizacji. W toku badań napotkano na wiele barier natury instytucjonalnej, na które autorki starały się zwrócić szczególną uwagę – rozwiązanie tych barier z pewnością ułatwiłoby proces wyznaczania obszaru zdegradowanego, jak też przeprowadzenie ewentualnej rewitalizacji osiedla Pszczelnik, a wartością dodaną byłoby łatwiejsze prowadzenie w przyszłości porównawczych badań przestrzennych w całym mieście Jaworznie.

Assumptions of the revitalization of the former industrial housing estate Pszczelnik I in Jaworzno, Poland

Abstract

The study justifies the recognition of the former Pszczelnik I estate in Jaworzno as a degraded area. For this reason, a revitalization program should be developed for this estate. The authors, on the basis of their own research - analysis of available source materials, interviews with employees of various institutions, non-participatory and participant observation and surveying of the estate's residents - identified its most important spatial-functional and socio-economic problems, as well as proposed assumptions for the revitalization concept. In the course of the research, many institutional barriers were encountered, to which the authors tried to pay special attention - solving these barriers would certainly facilitate the process of designating a degraded area, as well as carrying out a possible revitalization of the Pszczelnik estate, and the added value would be easier comparative spatial research in the future in the whole city of Jaworzno.

Słowa kluczowe: obszar przemysłowy; osiedle mieszkaniowe; osiedle przykładowe; partycypacja społeczna; rewitalizacja

Keywords: industrial housing estate; post-industrial area; residential area; revitalization; social participation

Otrzymano: 16.08.2021

Received: 16.08.2021

Zaakceptowano: 27.11.2021

Accepted: 27.11.2021

Sugerowana cytacja / Suggested citation: Sierpińska, A., Płaziak, M. (2021). Założenia rewitalizacji dawnego przyzakładowego osiedla mieszkaniowego Pszczelnik I w Jaworznie. *Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis Studia Geographica*, 17, 143–158, doi: 10.24917/20845456.17.9

Wstęp

Osiedle Pszczelnik I (wraz z pobliskim osiedlem Pszczelnik II funkcjonujące pod nazwą Pszczelnik) w Jaworznie powstałe jako zaplecze mieszkaniowe dla pracowników pobliskiej elektrowni (aktualnie Elektrownia Jaworzno III) oraz zakładów chemicznych (obecnie Zakłady Chemiczne Organika-Azot SA), a zamieszkałe teraz przez ludność o bardziej zróżnicowanej strukturze społeczno-zawodowej niż dawniej, na podstawie zaprezentowanych wyników badań można uznać za obszar zdegradowany, który powinien zostać poddany rewitalizacji. Z racji, że jest to osiedle niegdyś pełniące rolę typowo przyzakładowego, które zmieniło już swój wyraźny charakter robotniczy, poprzez wymieszanie się ludności pracującej w wymienionych zakładach z ludnością niezwiązaną z tymi miejscami pracy, możemy traktować je jako osiedle poprzemysłowe. Z wielu przyczyn, m.in. z powodu braku obowiązywania miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, braków w rozpoznaniu specyfiki osiedla przez Referat Ewidencji Ludności i Dowodów Osobistych, jak też ze względu na priorytetowość względem rewitalizacji ścisłego centrum, teren ten nie doczekał się włączenia do lokalnego programu rewitalizacji miasta. W niniejszym opracowaniu znalazło się uzasadnienie uznania osiedla Pszczelnik I za obszar zdegradowany wraz z propozycją założeń do koncepcji rewitalizacji tego osiedla.

Sformułowanie koncepcji rewitalizacji zostało poprzedzone identyfikacją przestrzenno-funkcjonalnych i społeczno-ekonomicznych zjawisk kryzysowych zachodzących w tym osiedlu oraz sporządzeniem analizy SWOT. Do realizacji tych zagadnień posłużono się następującymi metodami badawczymi: analizą zastanego materiału faktograficznego, statystycznego i kartograficznego, jak również obserwacją nieuczestniczącą i uczestniczącą w terenie oraz analizą danych ilościowych i jakościowych pozyskanych w badaniach ankietowych z mieszkańcami osiedla Pszczelnik I na przełomie 2018 i 2019 roku.

Specyfika procesów rewitalizacji osiedli przyzakładowych

Rewitalizacja jest procesem, który ma na celu wyprowadzenie obszaru zdegradowanego ze stanu kryzysowego, wstępnie poprzez analizę kwestii związanych ze sferami: społeczną, przestrzenno-funkcjonalną, gospodarczą oraz techniczną, a finalnie – powinien doprowadzić do wdrożenia inwestycji, które przyczynią się do poprawy

jakości użytkowanej przestrzeni, a jednocześnie będą wychodzić naprzeciw potrzebom społeczności lokalnej (Parysek, 2015).

Według Ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji, proces ten jest wyprowadzeniem ze stanu kryzysowego obszaru zdegradowanego, co odbywa się w sposób kompleksowy, poprzez działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki. Na ostateczny efekt rewitalizacji wpływać powinni różnorodni interesariusze, którymi w szczególności są: 1. Mieszkańcy obszaru rewitalizacji oraz właściciele, użytkownicy nieruchomości i podmioty zarządzające nieruchomościami, które znajdują się na danym obszarze, spółdzielnie mieszkaniowe, wspólnoty mieszkaniowe oraz towarzystwa budownictwa społecznego. 2. Podmioty, które prowadzą bądź mają zamiar prowadzić na obszarze rewitalizacji działalność gospodarczą. 3. Podmioty, które prowadzą bądź mają zamiar prowadzić na obszarze rewitalizacji działalność społeczną. 4. Jednostki samorządu terytorialnego. 5. Organy władzy publicznej.

Ustawa zakłada, że jednym z kluczowych etapów procesu rewitalizacyjnego danego obszaru jest partycypacja społeczna. Interesariusze swoje zaangażowanie w rewitalizację wyrażają poprzez udział w konsultacjach społecznych. Przygotowaniu, wdrożeniu oraz ewaluacji rewitalizacji musi towarzyszyć poznanie przez autorów programu rewitalizacji potrzeb oraz oczekiwań mieszkańców zdegradowanego obszaru. Konieczne jest dążenie do spójności planowanych działań, co wyraża się w edukacji interesariuszy o procesach rewitalizacji, w tym o istocie, celach i zasadach prowadzenia rewitalizacji, jak również przejawia się we wspieraniu działań, które mają na celu rozwój dialogu między interesariuszami i zapewnienie udziału mieszkańców w przygotowaniu dokumentów dotyczących rewitalizacji. Możliwość partycypacji społecznej umożliwi interesariuszom sposobność wypowiedzenia się o prowadzonych pracach na różnych etapach – od przygotowania, poprzez przeprowadzenie, i wreszcie po ocenę rewitalizacji. Konsultacje z mieszkańcami prowadzi wójt, burmistrz, bądź prezydent miasta. Przyjmują one formę uwag w postaci papierowej lub elektronicznej, spotkań, debat, warsztatów, spacerów studyjnych, ankiet i wywiadów. Konsultacje społeczne prowadzi się w sposób ułatwiający zrozumienie prezentowanych treści, tak aby interesariusze zrozumieli istotę rewitalizacji.

Wejście w życie ustawy o rewitalizacji dało samorządom lokalnym narzędzia do prowadzenia działań rewitalizacyjnych, m.in. w postaci gminnego programu rewitalizacji. Nastąpił wzrost zainteresowania tą problematyką w Polsce. Władze samorządowe dostrzegły, w kontekście obecnej perspektywy finansowej Unii Europejskiej, możliwość sfinansowania tego procesu ze środków unijnych, czego efektem było opracowanie i uchwalenie znacznej liczby programów rewitalizacji (Jarczewski, Kułaczowska, 2019). Program rewitalizacji składa się z kilku etapów: programowania (od inicjatywy przez debatę, analizy, opracowanie programu), wdrożenia i monitoringu efektów. Jest on prowadzony w ściśle określonej przestrzeni po wcześniejszym zdelimitowaniu obszaru zdegradowanego (Muzioł-Węclawowicz, 2009). Delimitacja obszaru zdegradowanego następuje na podstawie zebranych informacji dla terenów w gminie będących w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych oraz gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych lub technicznych. Tym samym wskazane tereny zalicza się do obszaru zdegradowanego, także w przypadku jeżeli jest to kilka niepowiązanych ze sobą przestrzennie fragmentów gminy. Na takim obszarze można wyodrębnić

podobszary, niezależnie od tego czy obszar zdegradowany składa się z jednej spójnej przestrzeni, czy z miejsc nieposiadających ze sobą wspólnych granic. Na wskazanych terenach zdegradowanych wyznacza się obszar rewitalizacji. Wybór takiego obszaru podyktowany jest dwoma zasadniczymi kryteriami. Z jednej strony teren ten musi cechować się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, z drugiej zaś powinien być istotny dla rozwoju gminy. Teren poddany działaniom rewitalizacyjnym nie może być większy niż 20% powierzchni gminy, a ludność zamieszkująca na nim nie może przekraczać 30% wszystkich mieszkańców gminy. Obszar wskazany do rewitalizacji może zostać poszerzony o tereny niezamieszkałe (poprzemysłowe, w tym poportowe i powydobywcze, tereny powojenne albo pokolejowe). Jednakże działania naprawcze, przekształcenia oraz inne przedsięwzięcia realizowane w obrębie tych terenów powinny przeciwdziałać negatywnym zjawiskom społecznym zdiagnozowanym na terenach zamieszkałych wybranych do rewitalizacji (Jarczewski, 2017).

W warunkach polskich szczególny przedmiot zainteresowania w kontekście programów rewitalizacji stanowią tereny mieszkaniowe o charakterze przyzakładowym, czyli te w znacznej mierze powstałe w okresie powojennym na fali gwałtownej industrializacji kraju, które w ciągu swojej kilkudziesięcioletniej historii (w okresie postsocjalistycznym podlegając czynnikom transformacji ustrojowej i społeczno-ekonomicznej oraz następnie wkraczającej na tereny naszego kraju – globalizacji) zdążyły ulec procesowi deterioracji tkanki fizycznej, czemu często towarzyszył kryzys społeczny, związany z demograficznym starzeniem się mieszkańców i różnymi problemami towarzyszącymi wdrażaniu gospodarki rynkowej w okresie transformacji, za którą część społeczności tych osiedli nie nadążała (Węclawowicz, 2000; Zborowski, 2001, 2005; Zaniewska, 2007; Karwińska, 2008; Brzosko-Sermak, Płaziak, Trzepacz, 2017; Parysek, 2017; Płaziak, Szymańska, 2017). Polityka rozwoju miast po 1990 roku częstokroć przyczyniała się do procesów segregacyjnych w przestrzeni polskich miast. Zdarzało się, że do zdewastowanych osiedli przemysłowych sprowadzano osoby eksmitowane z innych, lepiej funkcjonujących części miast, co w późniejszym okresie powodowało rozwój różnorodnych problemów społecznych w tych zapomnianych przez władarzy miejscach (Rykiel, 2000; Sagan, 2000; Niezabitowski, Rożałowska, 2010; Rożałowska, 2018).

Rewitalizacja mieszkaniowych terenów przyzakładowych związana jest ściśle z rewitalizacją terenów przemysłowych. Jak pisze W. Jarczewski (2009), na podstawie badań ankietowych wykonanych przez jego zespół wśród burmistrzów i prezydentów polskich miast, tereny przemysłowe wymagające rewitalizacji dotyczą w największej mierze miast – powiatów grodzkich. Większość przebadanych miast tej kategorii posiada na swoim terenie zidentyfikowane tereny przemysłowe. Natomiast wśród miast powiatowych, występowanie takich terenów zadeklarowano w ramach połowy miast tej kategorii. Największa powierzchnia terenów przemysłowych przeznaczonych do rewitalizacji dotyczy województwa śląskiego, a następnie łódzkiego i mazowieckiego. Natomiast w województwach słabiej uprzemysłowionych, takich jak warmińsko-mazurskie czy podlaskie obszary typowo przemysłowe wymagające rewitalizacji stanowią problem marginalny.

Do terenów przemysłowych zaliczymy tereny zajęte nie tylko pod zakłady przemysłowe, lecz także tereny o funkcjach mieszkaniowych – zazwyczaj zabudowane mniejszymi lub większymi blokami wielorodzinnymi, pełniące w przeszłości

rolę zaplecza mieszkaniowego dla pracowników pobliskich fabryk. Osiedla takie z czasem, w związku z wkraczaniem rozwoju kraju z etapu industrialnego w fazę postindustrialną, przekształciły się w wielu przypadkach z osiedli robotniczych w osiedla o zróżnicowanej strukturze społeczno-zawodowej mieszkańców. Z całą pewnością przez dziesięciolecia zdążyła zestarzeć się ich zabudowa i infrastruktura, pojawiły się również różnorakie problemy przestrzenne i społeczno-ekonomiczne. Jak zaznaczono powyżej, w wielu miastach zidentyfikowano tego rodzaju zagrożenia i problemy, kwalifikując te miejsca do programów rewitalizacji. Jednak nadal, w wielu innych miastach, mimo oczywistych uwarunkowań predestynujących tego rodzaju osiedla do procesów rewitalizacji, nie poczyniono takich kroków. Powodem niewpisania ich na listę obszarów kryzysowych wymagających rewitalizacji staje się zasada pierwszeństwa; zazwyczaj pierwszeństwo do rewitalizacji przyznawane jest dzielnicom staromiejskim, z przedwojennymi kamienicami, o gorszym standardzie mieszkań i różnymi problemami społecznymi charakterystycznymi dla centrów miast (Jarczewski, 2009).

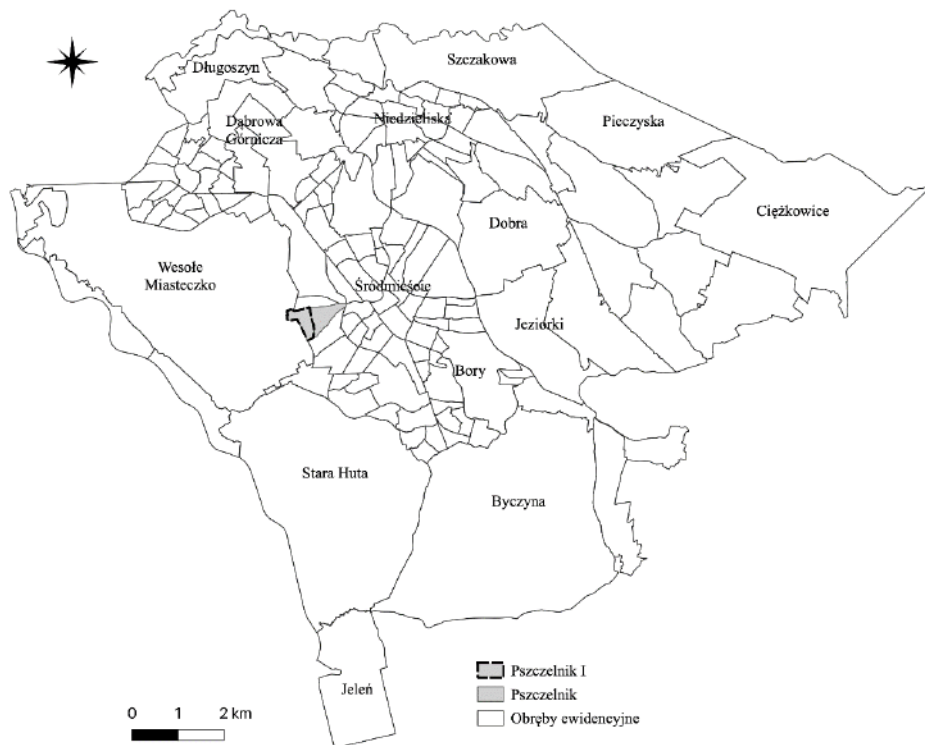
Charakterystyka osiedla mieszkaniowego Pszczelnik I w Jaworznie oraz diagnoza zachodzących tam zjawisk kryzysowych

Miasto Jaworzno zlokalizowane jest w województwie śląskim, we wschodniej części Konurbacji Górnośląskiej. Położone jest w obrębie głównego pasa osadniczego, w południowej części kraju. Obszary te uformowane są wzdłuż europejskiego korytarza transportowego, którym jest autostrada A4, linia kolejowa E30 oraz droga ekspresowa S1. Uzupełnienie ciągu dróg stanowi droga krajowa nr 79 ciągnąca się na północny zachód oraz południowy wschód, której przebieg stanowi alternatywę wobec autostrady A4.

Osiedle mieszkaniowe Pszczelnik (składające się z Pszczelnika I i Pszczelnika II) położone jest w południowo-zachodniej części miasta Jaworzna, na zachód od centrum ogólnomiejskiego. Należy do jednostek strukturalnych, traktowanych jako dzielnice, nieposiadających jednak formalnych granic. W Jaworznie nie obowiązuje bowiem administracyjny podział na dzielnice, a co za tym idzie – funkcjonujące nazywane „dzielnicami” są umowne, ich tereny nie mają ściśle wyznaczonych granic.

Osiedle mieszkaniowe Pszczelnik należy do obszaru strefy śródmiejskiej Jaworzna (poza strefą śródmiejską wyróżniamy strefę podmiejską) i znajduje się w odległości 2 km od centrum. Pszczelnik według dokumentów planistycznych (tj. Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Jaworzna Nr IV/17/2015 RM w Jaworznie z dnia 29 10 stycznia 2015 r.) dzieli się na dwa podobszary, czyli Pszczelnik I oraz Pszczelnik II (nazywane również osiedlami). Analizowany w niniejszej pracy obszar osiedla Pszczelnik I znajduje się w pobliżu osiedli mieszkaniowych Podłęże i Azot.

Ryc.1. Osiedle Pszczelnik I na tle miasta Jaworzna

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDOT10k.

Funkcjonowanie osiedla mieszkaniowego Pszczelnik I było, i w pewnym zakresie jest nadal, ściśle powiązane z działającymi w pobliżu zakładami pracy: Elektrownią Jaworzno II i Elektrownią Jaworzno III (obecnie Elektrownia II i Elektrownia III tworzą jeden zakład pod nazwą Elektrownia „Jaworzno III” będący częścią koncernu Tauron) oraz Zakładami Chemicznymi Organika-Azot SA. Osiedle Pszczelnik I znajduje się w bliskiej odległości od obiektów użyteczności publicznej, które mają istotny wpływ na funkcjonowanie tego osiedla. Są to: Centrum Handlowe „Galena” (2 km), Miejski Stadion Sportowy „Azotania” (500 m), Rynek „Od.Nowa” (2 km), Stacja kolejowa „Szczakowa” (7,6 km).

Według studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Jaworzna analizowany obszar pełni funkcję mieszkaniową o zabudowie niskiej (domy jednorodzinne oraz bloki składające się z parteru i piętra oraz strychu). Na analizowanym terenie znajduje się obszar z zielenią urządzoną (Miejski Stadion „Azotania”) oraz niewielki obszar zieleni o funkcji rekreacyjnej wraz z placem zabaw o znaczeniu dzielnicowym. W pobliżu przebiega również niewielki odcinek trasy rowerowej. W 2020 roku rozpoczęto prace nad miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego osiedla Pszczelnik I. W czasie przygotowania

niniejszego artykułu nadal trwają konsultacje społeczne oraz ustalenia dotyczące zapisów MPZP.

W celu określenia problemów natury przestrzenno-funkcjonalnej i społeczno-ekonomicznej omawianego osiedla, przeprowadzono obserwację nieuczestniczącą i uczestniczącą w terenie oraz badania z wykorzystaniem kwestionariusza ankiety. Kwestionariusz taki wypełniło 65 mieszkańców (44 kobiety i 21 mężczyzn). Wśród respondentów znalazło się: 7 osób uczących się, 30 osób pracujących, 1 osoba bezrobotna oraz 26 emerytów. Przebadana została każda grupa wiekowa, natomiast największy odsetek stanowili respondenci w wieku od 61 do 70 lat, natomiast najmniejszy osoby poniżej 18 lat, a jej rozkład prezentował się następująco: poniżej 18 lat – 6%, 18–30 lat – 15%, 31–40 lat – 14%, 41–50 lat – 17%, 51–60 lat – 14%, 61–70 lat – 19%, 71–80 lat – 8%, powyżej 80 lat – 7%.

A. Sfera przestrzenno-funkcjonalna

Analizując poszczególne problemy występujące w opisywanym osiedlu mieszkaniowym Pszczelnik I, nie sposób pominąć zjawisk kryzysowych związanych ze sferą przestrzenno-funkcjonalną. Do wyżej wymienionej sfery zalicza się takie elementy jak: drogi, chodniki, miejsca postojowe, ścieżki rowerowe, sieci kanalizacyjne, punkty komunikacji zbiorowej, ławki, skwery. Analizując elementy występujące na zdegradowanym obszarze stwierdzić należy, że największym problemem jest jakość dróg. Mieszkańcy zauważają, że nawierzchnia jezdni jest zniszczona i pozbawiona walorów estetycznych, co wynika również z przeprowadzonych inwentaryzacji i walurowania w terenie. Problemem, na który mieszkańcy zwracają w dużej mierze uwagę są również złej jakości, zniszczone i zaniedbane chodniki.

Kolejny problem dotyczy braku miejskich koszy na śmieci. Odpady składowane są wyłącznie w kontenerach znajdujących się w odległości 30 metrów od bloków mieszkalnych. Odpady nie są zabezpieczone, a składowiska nie zostały ogrodzone, brakuje również odpowiednich koszy do recyklingu. Podstawowym problemem są zaśmiecone trawniki w wyniku braku miejskich koszy na małe odpady.

Na terenie osiedla mieszkaniowego Pszczelnik I umieszczony został tylko jeden przystanek komunikacji zbiorowej z kursującym w godzinach dziennych autobusem linii 369. Komunikacja miejska jest jednym z kluczowych problemów sfery funkcjonalnej – mieszkańcy mają utrudniony dostęp komunikacją miejską do innych części miasta. Dodatkowo brakuje kursów autobusu w godzinach nocnych utrudnia mieszkańcom bezpieczne dotarcie do domów i mieszkań. Kurs linii 369 w 2017 roku został wydłużony i stał się tzw. trasą objazdową, co również spotkało się ze sprzeciwem ze strony mieszkańców.

Analizowany obszar posiada bardzo niski odsetek zieleni urządzonej. Na terenie tym występuje jedynie 5% obszarów posiadających zagospodarowaną zielen, znajdujących się na użytkowanych przez mieszkańców ogródkach działkowych (na podstawie szacunków z bazy danych obiektów topograficznych). Największą część terenów zieleni urządzonej tworzą przydomowe skwery oraz zagospodarowane przez mieszkańców zabudowy wielorodzinnej niewielkie obszary przed blokami mieszkalnymi. Wzdłuż głównych ulic (Wrzosowej i Świerkowej) rozciągają się niewielkie żywopłoty oraz kilka przyciętych drzew, z których opadające jesienią liście utrudniają przejście.

Na osiedlu mieszkaniowym Pszczelnik I ulokowane są dwukondygnacyjne bloki wielorodzinne o płaskich dachach. Nie wszystkie budynki zostały już ocieplone, jedynie kilka z nich poddano modernizacji za sprawą przyłączenia tych bloków do innej spółdzielni mieszkaniowej (Spółdzielnia Mieszkaniowa „Kolasa”), co zaburza ład przestrzenny obszaru oraz tworzy konflikty między mieszkańcami. Zabudowa wielorodzinna w kolorach szarym i różowym jest nieestetyczna. Przy budynkach ulokowane zostały ogródki jednodziałkowe z możliwością dzierżawy ich od gminy, które w dużej mierze są zaniedbane oraz niezagospodarowane. Do każdego mieszkania przypisano osobną piwnicę oraz wspólny strych.

Analizowany obszar posiada tylko jedno urządzone miejsce wypoczynku na świeżym powietrzu, a jest nim zmodernizowany w 2017 roku plac zabaw. Korzystający z niego mieszkańcy skarżą się jednak na brak utwardzonej nawierzchni oraz sprzęt niedostosowany do potrzeb bawiących się tam dzieci. Brak podstawowych elementów małej infrastruktury, takiej jak: ławki, siłownia na wolnym powietrzu, elementy dekoracyjne, powodują, że osiedle mieszkaniowe Pszczelnik I wydaje się miejscem nieatrakcyjnym.

B. Sfera społeczno-ekonomiczna

Jednym z najważniejszych składowych rewitalizacji powinna być partycypacja społeczności lokalnej, a ogół zidentyfikowanych w ten sposób problemów społecznych w dużej mierze powinien przekładać się na rodzaj i sposób wdrażanych w danym miejscu zmian. Analizę problemów społecznych występujących na danym obszarze należy przeprowadzić uwzględniając takie wyznaczniki jak: struktura ludności, ubóstwo, bezrobocie, przestępczość, dysfunkcje społeczne (np. na podstawie informacji z Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej), kapitał społeczny czy dostęp do edukacji (Jadach-Sepioło, 2017).

Poddając analizie sytuację demograficzną na danym obszarze, z wybranych źródeł wynika, że w osiedlu mieszkaniowym Pszczelnik dochodzi do ubytku naturalnego ludności. Pogłębia się problem starzenia demograficznego mieszkańców. W 2019 roku na analizowanym terenie osiedla mieszkaniowego zameldowanych było jedynie 320 osób, z czego około 5% z nich wynajmowała w tym miejscu mieszkanie. W analizowanym osiedlu 60% społeczności stanowią ludzie starsi (w wieku powyżej 60 lat), z czego szacunkowo 10% to osoby niezdolne do samodzielnego funkcjonowania.

Jednym z wymagających poruszenia zjawisk kryzysowych są również dysfunkcje społeczne, co pokazuje liczba osób korzystających z Miejskiego Ośrodka Opieki Społecznej w Jaworznie. Na podstawie wywiadu przeprowadzonego z pracownikami jaworzniańskiego MOPS jest to relatywnie spora grupa osób. Jednakże mimo starań zdobycia dokładnych danych, okazało się, że ich uzyskanie jest niemożliwe, gdyż Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Jaworznie nie prowadzi ewidencji dla poszczególnych obszarów miasta, jedynie dla jego całości. Niemożliwe okazało się również zdobycie informacji na temat liczby zasiłków rodzinnych czy pielęgnacyjnych. Na podstawie rozmowy z pracownikami MOPS można stwierdzić, że zarówno problem dysfunkcji społecznych (np. ubóstwo, trudności w radzeniu sobie z różnorodnymi problemami, brak aktywizacji seniorów, samotność wśród osób starszych) oraz

udział osób pobierających zasiłki rodzinne lub opiekuńcze przez osoby z Pszczelnika I jest znaczący w skali miasta.

Analiza SWOT

Na podstawie obserwacji nieuczestniczącej i uczestniczącej oraz analizy dostępnych danych statystycznych, jak też ankiet przeprowadzonych wśród mieszkańców sporządzono analizę słabych i mocnych stron oraz szans i zagrożeń dla omawianego osiedla.

1) Mocne strony

a) Bliska odległość od centrum miasta

Obszar osiedla mieszkaniowego Pszczelnik I znajduje się w bliskiej odległości od centrum miasta Jaworzna (2 km), co sprawia, że jest on terenem atrakcyjnym dla potencjalnych inwestorów oraz mieszkańców.

b) Niewykorzystane lub wykorzystane nieefektywnie tereny

Na obszarze osiedla znajdują się tereny aktualnie bezużyteczne lub wykorzystane nieefektywnie (np. puste garaże, nieużytkowany lokal usługowy, niezagospodarowana przestrzeń wokół bloków mieszkaniowych i pobliskich ogródków działkowych), są to miejsca dogodne pod potencjalne inwestycje (np. plac zabaw, park kieszonkowy, parking).

c) Ogródki działkowe

Ogródki działkowe stanowią atrakcyjną ofertę dla obecnych i potencjalnych mieszkańców, zważywszy, iż niewielu miejscach z zabudową blokową na terenie gminy Jaworzno istnieje możliwość posiadania przez mieszkańców własnego miejsca do odpoczynku i rekreacji. W okresie pandemii Covid-19 rośnie zainteresowanie tego rodzaju miejscami.

d) Spokojna okolica i brak hałasu

Osiedle mieszkaniowe Pszczelnik I jest niezwykle spokojnym rejonem Jaworzna, zamieszkanym w znacznej części przez osoby starsze, a poziom hałasu jest niski dzięki niewystępowaniu w pobliżu dróg przyspieszonego ruchu.

d) Bliskość ośrodka rekreacji

Pszczelnik I znajduje się w bliskiej odległości od stadionu Miejskiego Centrum Kultury i Sportu „Azotania” (jest to obiekt ogólnodostępny dla mieszkańców miasta, jednak lokatorzy osiedla Pszczelnik I raczej niechętnie korzystają z tamtejszej oferty, gdyż jest ona uboga i nieodpowiadająca ich oczekiwaniom).

e) Bliskość terenów leśnych

Graniczną część osiedla stanowią obszary leśne, które w znaczący sposób poprawiają jakość powietrza na tym terenie, jak również stanowią popularne miejsce spacerów.

2) Słabe strony

a) Brak projektu rewitalizacji dla Pszczelnika I w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Jaworzna

Osiedle mieszkaniowe Pszczelnik I, mimo występujących tam licznych problemów przestrzennych i społecznych, nie zostało uwzględnione w Lokalnym Programie Rewitalizacji Miasta Jaworzna, co wiąże się z brakiem planowanych działań rewitalizacyjnych na danym terenie w ciągu najbliższych lat.

b) Słaba jakość dróg oraz chodników

Zniszczone ulice oraz chodniki to jeden z największych problemów osiedla mieszkaniowego Pszczelnik I. Parkujące wzdłuż ulicy samochody oraz brak zainteresowania ze strony władarzy poprawą jakości nawierzchni, pogarszają stan ulic – tworzą się liczne dziury, w których zbiera się woda i różnego rodzaju zanieczyszczenia.

c) Niewystarczająca przestrzeń do rekreacji i spotkań

Brakujące miejsca do rekreacji to jeden z problemów, który często akcentują sami mieszkańcy. Na zdegradowanym obszarze brakuje takich miejsc jak: skwer, kawiarnia, siłownia na wolnym powietrzu, elementy małej infrastruktury (np. ławki, stoliki do gry w szachy). Jedynym tego rodzaju miejscem są ogródki działkowe, jednak z racji konieczności dzierżawy ich od gminy, nie każdy z mieszkańców taki ogródek posiada.

d) Brak miejsc parkingowych

Osiedle mieszkaniowe Pszczelnik I nie posiada wydzielonych miejsc do parkowania dla mieszkańców oraz osób odwiedzających tę część miasta. Mieszkańcy parkują samochody wzdłuż chodników, co utrudnia poruszanie się pieszych oraz powoduje niebezpieczeństwo dla kierowców.

e) Niezagospodarowana zielen

Jednym z pogłębiających się problemów jest brak zagospodarowania zieleni. Na osiedlu mieszkaniowym brakuje zieleni urządzonej, a pozostała zielen jest nieestetyczna. Przestrzeń wokół budynków jest zaniedbana, a wiele miejsc takich jak nieużytkowane ogródki działkowe tworzy nieład i psuje estetykę danego miejsca.

f) Brak modernizacji elewacji budynków

Większość budynków wielorodzinnych nie została poddana termomodernizacji, przez co przeważającym kolorem elewacji są szary i różowy, co powoduje zdaniem mieszkańców brak estetyki.

g) Problem starzejącej się ludności

W osiedlu mieszkaniowym Pszczelnik I zamieszkują w przeważającej części osoby w wieku poprodukcyjnym. Wynika to z naturalnego procesu starzenia się pierwszych mieszkańców osiedla, jak też niechęci potencjalnych przybyszów do zamieszkania tam, ze względu na ogólną nieatrakcyjność osiedla.

h) Brak dostępu do uczestnictwa w kulturze dla osób starszych

Jednym z kluczowych problemów występujących na danym obszarze jest brak dostępu do uczestnictwa w kulturze przez osoby starsze – brakuje obiektu do organizacji wydarzeń kulturalnych i spotkań sąsiedzkich, co mogłoby wpłynąć na poprawę wzajemnych relacji między lokatorami.

i) Niewystarczająca i niesynchroniczna komunikacja miejska

Komunikacja miejska na terenie osiedla Pszczelnik I jest niewystarczająca. Osiedle posiada tylko jeden punkt komunikacji zbiorowej oraz jeden kursujący w nierównomiernych odstępach czasu autobus. Rozkład jazdy autobusu jest niedostosowany do potrzeb mieszkańców, a kluczowy problem to brak kursów w godzinach nocnych oraz wczesno porannych.

j) Zła nawierzchnia placu zabaw

Zmodernizowany na danym obszarze plac zabaw nie cieszy się uznaniem mieszkańców. Brak odpowiedniej nawierzchni utwardzonej na tym placu sprawia, że dzieci niechętnie korzystają z obiektu.

k) Brak modernizacji klatek schodowych i balkonów

Klatki schodowe w blokach wielorodzinnych od kilku lat nie zostały wyremontowane, co wpływa negatywnie na ich estetykę. Balkony przynależące do mieszkań mieszczących się na pierwszym piętrze budynków w dużym stopniu nie zostały zabezpieczone i odnowione.

m) Narastający problem parkowania samochodów wzdłuż dróg

Brak modernizacji oraz budowy miejsc parkingowych prowadzi do coraz poważniejszego problemu braku parkingów, co w konsekwencji stwarza zagrożenie dla lokatorów, jak i prowadzi do niszczenia nawierzchni dróg i chodników.

n) Brak współpracy między przedsiębiorstwami zarządzającymi i obsługującymi bloki mieszkalne

Rywalizacja i brak wzajemnego zaufania między podmiotami koordynującymi funkcjonowanie osiedla mieszkaniowego Pszczelnik I powodować może dalsze konflikty między mieszkańcami oraz firmami prywatnymi.

3) Szanse

a) Osiedle mieszkaniowe Pszczelnik I, jako zaplecze mieszkaniowe dla zakładu pracy Elektrownia „Jaworzno III”

Elektrownia „Jaworzno III” jest jedną z kluczowych elektrowni w Polsce. Osiedle Pszczelnik I znajduje się w odległości zaledwie 2 km od tego ośrodka, co sprawia, że w przyszłości może stać się atrakcyjnym terenem zamieszkania dla chcących znaleźć zatrudnienie w elektrowni, bądź już tam pracujących.

b) Rewitalizacja osiedla mieszkaniowego Pszczelnik I, jako przykład dobrych praktyk dla całego miasta

Poprzez dobre praktyki, uwzględniające partycypację społeczną, osiedle mieszkaniowe Pszczelnik I może stać się przykładem udanej rewitalizacji i zaangażowania władz miejskich dla całej gminy, a nawet osiedli o podobnym charakterze w innych miastach.

c) Zainteresowanie potencjalnych inwestorów osiedlem Pszczelnik I i jego otoczeniem

Potencjalni inwestorzy dzięki zrealizowanemu w przyszłości efektywnemu procesowi rewitalizacji mogą zainteresować się osiedlem mieszkaniowym Pszczelnik I oraz przyległym obszarem śródmieścia, co prowadzić może do dalszego rozwoju centrum, jak i całego miasta. Ponadto, napotkane podczas realizacji programu rewitalizacji problemy związane z brakiem funkcjonowania jednostek ewidencyjnych mogą stać się impulsem do wytyczenia formalnych dzielnic i osiedli administracyjnych miasta.

4) Zagrożenia

a) Pogłębiający się problem smogu związany z funkcjonowaniem Elektrowni „Jaworzno III”

Brak działań prowadzonych w kierunku walki ze smogiem ze strony władarzy gminy prowadzić może do narastającego problemu zanieczyszczenia powietrza na analizowanym terenie, jak i również w obrębie całego miasta.

b) Brak funduszy na realizację zadań rewitalizacyjnych poza obszarem ogólnomiejskiego centrum miasta Jaworzna.

Brak zabezpieczonych w budżecie miasta Jaworzna funduszy na zadania rewitalizacyjne skutkować będzie brakiem funduszy dla ewentualnej rewitalizacji osiedla Pszczelnik I

Koncepcja rewitalizacji

Obszarem zdegradowanym nazywa się fragment gminy, na którym występują negatywne zjawiska sfery przestrzenno-funkcjonalnej, społecznej oraz ekonomicznej (Delimitacja krok po kroku). Aby w prawidłowy sposób wyodrębnić obszar zdegradowany na jego terenie musi zostać zidentyfikowane się co najmniej jedno ze zjawisk negatywnych z zakresu: sfery społecznej, środowiska, gospodarki, sfery przestrzenno-funkcjonalnej czy technicznej. Obszar zdegradowany wyznacza się poprzez ukazanie koncentracji negatywnych zjawisk na konkretnym terenie. Jednakże, aby prawidłowo opisać zdegradowany obszar można wskazać na nim nie tylko zjawiska kryzysowe opisane w art. 9. Ustawy o rewitalizacji, lecz również wnioski z dodatkowych obserwacji i badań, wykraczające poza problematykę ujętą w ustawie. Odwołując się do wyżej wymienionych aspektów – najważniejszymi problemami, które wystąpiły na omawianym obszarze, są: problemy sfery przestrzenno-funkcjonalnej (zła jakość takich elementów jak: parkingi, mała infrastruktura, komunikacja, zieleń, elewacje budynków, drogi i chodniki); problemy sfery społecznej (słaby kapitał społeczny, starzejące się społeczeństwo, odpływ ludności, niewystarczający dostęp do rekreacji i kultury); problemy sfery ekonomicznej (jakość usług oraz problem własności gruntów).

Podstawowym celem koncepcji projektu rewitalizacji jest propozycja wyprowadzenia osiedla mieszkaniowego Pszczelnik I ze stanu kryzysowego. Głównymi beneficjentami są mieszkańcy, którzy we współpracy z organami gminy będą użytkownikami i dbać o zrewitalizowany obszar, a dzięki szeroko pojętemu procesowi odnowy osiedla mieszkaniowego Pszczelnik I poprawie ulegnie jakość życia jego mieszkańców.

Jako podstawowe cele rewitalizacja zakłada poprawę istniejących warunków na zdegradowanym obszarze, czyli: odbudowę relacji społecznych, poprawę jakości terenów o charakterze przestrzenno-funkcjonalnym, poprzez ich modernizację, oraz poprawę ogólnego ładu przestrzennego. Poniżej zaprezentowano wizję oraz cele strategiczne i operacyjne, które powinny zostać uwzględnione w przyszłym programie rewitalizacji osiedla Pszczelnik I.

Wizja

Osiedle mieszkaniowe Pszczelnik I jest miejscem przyjaznym dla mieszkańców. Dzięki swej bliskiej odległości od centrum miasta oraz Elektrowni Jaworzno III jest miejscem atrakcyjnym dla potencjalnych inwestorów oraz mieszkańców. Stan infrastruktury technicznej oraz sfera przestrzenno-funkcjonalna są w pełni dostosowane

do potrzeb mieszkańców. Dbłość o kapitał społeczny na terenie osiedla mieszkaniowego jest jednym z priorytetów, a partycypacja społeczna jest nieodłącznym elementem funkcjonowania osiedla.

Cele strategiczne i operacyjne

1. Cel strategiczny – Modernizacja sfery przestrzenno-funkcjonalnej przy ogólnej poprawie ładu przestrzennego osiedla mieszkaniowego Pszczelnik

Cel operacyjny – Poprawa jakości dróg

Cel operacyjny – Wyznaczenie i zagospodarowanie miejsc parkingowych na terenie osiedla

1.3.Cel operacyjny – Poprawa jakości elewacji budynków oraz ich ogólnej estetyki

1.4. Cel operacyjny – Poprawa stanu oświetlenia przy głównych ulicach

1.5.Cel operacyjny – Zmniejszenie problemu składowania odpadów

1.6. Cel operacyjny – Poprawa funkcjonowania komunikacji miejskiej

1.7. Cel operacyjny – Zagospodarowanie oraz dbłość o zieleń na terenie osiedla mieszkaniowego

2. Cel strategiczny – Modernizacja oraz budowa obiektów użyteczności publicznej w celu poprawy dostępu do rekreacji

2.1.Cel operacyjny – Budowa siłowni na wolnym powietrzu z wygospodarowaniem przestrzeni dla dzieci

2.2.Cel operacyjny – Modernizacja istniejącego placu zabaw w celu dostosowania go do bezpieczeństwa dzieci

3. Cel strategiczny – Poprawa jakości kapitału społecznego oraz relacji społecznych

3.1.Cel operacyjny – Lokalizacja kawiarni na terenie osiedla

3.2. Cel operacyjny – Zwiększenie roli partycypacji społecznej na zdegradowanym terenie

Wnioski i rekomendacje

Osiedle mieszkaniowe Pszczelnik I jest osiedlem, które posiada duży potencjał przestrzenno-funkcjonalny ze względu na swoje strategiczne położenie. Przy zaangażowaniu ze strony władarzy oraz mieszkańców ma ono szansę stać się ośrodkiem przyjaznym dla mieszkańców oraz spełniającym ich podstawowe potrzeby. Niemniej obszar ten boryka się z różnymi problemami natury przestrzenno-funkcjonalnej i społeczno-ekonomicznej, wynikającymi głównie z pierwotnego przyzakładowego charakteru osiedla, niedostosowanego do obecnych warunków życia, z jednej strony – niesprzyjającego dla starzejącej się społeczności, z drugiej strony – niezachęcającego do osiedlania się nowych mieszkańców.

Jak wykazano w niniejszym artykule, osiedle Pszczelnik I należy uznać za obszar zdegradowany, dla którego powinien zostać opracowany program rewitalizacji. Autorki zaproponowały założenia koncepcji rewitalizacji omawianego osiedla. Jako podstawowe cele tej rewitalizacji przyjęto odbudowę relacji społecznych, poprawę jakości terenów o charakterze przestrzenno-funkcjonalnym, poprzez ich modernizację, co doprowadzi w przyszłości do poprawy ładu przestrzennego na omawianym obszarze.

Podczas przygotowywania powyższej koncepcji, napotkano na szereg barier natury instytucjonalnej. Najważniejsze z tych problemów to: brak podziału gminy Jaworzno na dzielnice administracyjne, brak rozróżnienia w ewidencji osób zamieszkałych na terenie osiedla mieszkaniowego Pszczelnik, brak danych na temat liczby pobieranych zasiłków rodzinnych na zdegradowanym obszarze, brak lub niemożność udostępnienia przez urzędy szczegółowych danych na temat przepływności w osiedlu mieszkaniowym Pszczelnik. Ponadto dużym utrudnieniem dla prowadzenia różnorodnych badań przestrzennych w Jaworznie jest brak podziału miasta na formalne dzielnice administracyjne, a co za tym idzie – brak jednostek, w ramach, których prowadzono by ewidencję poszczególnych obszarów Jaworzna. Do sporządzenia poprawnej i wyczerpującej analizy oraz do wdrażania procesów rewitalizacyjnych uzyskanie szczegółowych danych jest kluczowym aspektem, aby można było prawidłowo wyznaczyć obszar zdegradowany.

Powyższe bariery w najbliższej przyszłości powinny zostać wyeliminowane, nie tylko w celu sprawnej realizacji ewentualnego programu rewitalizacji, ale również ze względu na poprawę funkcjonowania organizmu miejskiego Jaworzna.

Literatura

- Brzosko-Sermak, A., Płaziak, M., Trzepacz, P. (2017). Przemiany funkcji handlowych i usługowych centrum dzielnicy mieszkaniowej na przykładzie Krakowa – Nowej Huty. *Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego*, 31(2), 95–110. DOI: 10.24917/20801653.312.7
- Jarczewski, W. (2009). Skala degradacji miast w Polsce. W: W. Jarczewski (red.), *Przestrzenne aspekty rewitalizacji: śródmieścia, blokowiska, tereny poprzemysłowe, pokolejowe i powojkowe*. Kraków: Instytut Rozwoju Miast.
- Jarczewski, W. (red.) (2017). *Delimitacja krok po kroku. Metoda wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na potrzeby gminnych programów rewitalizacji*. Ministerstwo Infrastruktury i Budownictwa.
- Jarczewski, W., Kułaczowska, A. (red.) (2019). *Raport o stanie polskich miast. Rewitalizacja*. Warszawa-Kraków: Instytut Rozwoju Miast i Regionów.
- JadachSepioło, A. (2017). Razy procesu rewitalizacji–teoria i polskie doświadczenia. *Gospodarka w praktyce i teorii*, 49(4), 23–39.
- Karwińska, A. (2008). *Gospodarka przestrzenna. Uwarunkowania społeczno-kulturowe*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Muzioł-Węclawowicz, A. (2009). Rewitalizacja dzielnic śródmiejskich. W: W. Jarczewski (red.) *Przestrzenne aspekty rewitalizacji: śródmieścia, blokowiska, tereny poprzemysłowe, pokolejowe i powojkowe*. Kraków: Instytut Rozwoju Miast.
- Niezabitowski, M., Rożałowska B. (2010). *Ludzie i instytucje w procesie przemian miejskiej społeczności lokalnej: studium socjologiczne na przykładzie osiedla Zandka w Zabrzcu*. Gliwice: Wydawnictwo Politechniki Śląskiej.
- Parysek, J. J. (2015). Rewitalizacja miast w Polsce: wczoraj, dziś i być może jutro. *Studia miejskie*, 17, 9–25.
- Parysek, J.J. (2017). Od „miasta socjalistycznego” do nowoczesnego miasta XXI w. (krótka retrospekcja z perspektywy początku 2017 r.). *Rozwój Regionalny i Polityka Regionalna*, 38, 21–49.

- Płaziak, M., Szymańska, A.I. (2017). Regres czy rozwój lokalnej działalności handlowo-usługowej w najstarszej części Nowej Huty? *Przedsiębiorczość – Edukacja*, 13, 228–243.
- Rożałowska, B. (2018). Idea partnerstwa w procesie rewitalizacji górniczych osiedli mieszkaniowych – szanse i dylematy. *Zeszyty Naukowe Politechniki Śląskiej, Seria: Organizacja i Zarządzanie*, 129, 461–473.
- Rykiel, Z. (2000). Przemiany przestrzeni społecznej polskiego miasta postsocjalistycznego. W: I. Jażdżewska (red.) *Miasto postsocjalistyczne. Organizacja przestrzeni miejskiej i jej przemiany. XIII Konwersatorium Wiedzy o Mieście (część I)*. Łódź: Katedra Geografii Miast i Turyzmu Uniwersytetu Łódzkiego, Komisja Geografii Osadnictwa i Ludności PTG, Łódzkie Towarzystwo Naukowe, 31–39.
- Sagan, I. (2000). Społeczny i rynkowy wymiar miejsca w mieście socjalistycznym i postsocjalistycznym. W: I. Jażdżewska (red.) *Miasto postsocjalistyczne. Organizacja przestrzeni miejskiej i jej przemiany. XIII Konwersatorium Wiedzy o Mieście (część I)*. Łódź: Katedra Geografii Miast i Turyzmu Uniwersytetu Łódzkiego, Komisja Geografii Osadnictwa i Ludności PTG, Łódzkie Towarzystwo Naukowe, 67–71.
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Jaworzna (2021,08 sierpień)*. Pozyskano z: <http://bip.jaworzno.pl/a,38349,uchwala-nr-xxvi3492020-rady-miejskiej-w-jaworznie-z-dnia-26-listopada-2020-r-w-sprawie-uchwalenia-zm.html>.
- Ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz.U. 2015 poz. 1777) (2021, 22 marca) Pozyskano z: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20150001777>
- Węclawowicz, G. (2000). Kształtowanie się nowego modelu zróżnicowań społeczno-przestrzennych miasta w Europie Środkowej. W: I. Jażdżewska (red.) *Miasto postsocjalistyczne. Organizacja przestrzeni miejskiej i jej przemiany (część I). XIII Konwersatorium Wiedzy o Mieście*. Łódź: Katedra Geografii Miast i Turyzmu Uniwersytetu Łódzkiego, Komisja Geografii Osadnictwa i Ludności PTG, Łódzkie Towarzystwo Naukowe, 25–30.
- Zaniewska, H. (2007). Ewolucja koncepcji urbanistyczno-architektonicznych budowy osiedli mieszkaniowych. *Problemy Rozwoju Miast*, 4(3), 49–55.
- Zborowski, A. (2001). Procesy globalizacji w mieście postsocjalistycznym. W: I. Jażdżewska (red.) *Miasto postsocjalistyczne. Organizacja przestrzeni miejskiej i jej przemiany (część II)*. XIV Konwersatorium Wiedzy o Mieście. Łódź: Katedra Geografii Miast i Turyzmu Uniwersytetu Łódzkiego, Komisja Geografii Osadnictwa i Ludności PTG, Łódzkie Towarzystwo Naukowe, 95–106.
- Zborowski, A. (2005). *Przemiany struktury społeczno-przestrzennej regionu miejskiego w okresie realnego socjalizmu i transformacji ustrojowej (na przykładzie Krakowa)*. Kraków: IGiGP Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Notka biograficzna o autorze: Monika Płaziak, dr, adiunkt w Zakładzie Przedsiębiorczości i Gospodarki Przestrzennej Instytutu Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie. Członek Polskiego Towarzystwa Geograficznego. Doktorat z geografii społeczno-ekonomicznej odbyła w Instytucie Geografii i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Badania autora dotyczą poziomu i jakości życia, ze szczególnym uwzględnieniem małych i średnich miast w Polsce oraz zagadnień zmian funkcjonalnych osiedli i centrów miast w Polsce. Jej zainteresowania badawcze obejmują przedsiębiorczość i innowacyjność młodzieży oraz przedsiębiorczą działalność na rynkach plenerowych.

Biographical note of author: Monika Płaziak ,PhD, assistant professor in the Department of Entrepreneurship and Spatial Management, Institute of Geography, Pedagogical University of Krakow. The member of the Polish Geographical Society. PhD in a field of socio-economic geography was held at the Institute of Geography and Spatial Management, Jagiellonian University, Kraków. Author's research refers to the level and quality of life, with particular reference to small and medium-sized towns in Poland, and issues of functional changes in housing estates and city centres in Poland. Her research interests include entrepreneurship and innovation of young people and entrepreneurial activities on the open-air markets.

ORCID: 0000-0001-7455-504X

e-mail: monika.plaziak@up.krakow.pl

Notka biograficzna o autorze: Natalia Sierpińska, mgr inż., absolwent Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, Instytutu Geografii, kierunku gospodarka przestrzenna. W aktualnej pracy zawodowej tworzy strategie rozwoju gmin. Jej zainteresowania badawcze obejmują rozwój lokalny oraz badania ewaluacyjne przemijających dokumentów strategicznych.

Biographical note of author: Natalia Sierpińska MSc., graduate of the Pedagogical University of Krakow, Institute of Geography, major in spatial management. At the current information point, there is a constant development strategy of the commune. Her research interests are local development and evaluation studies of the transition through strategic investments.

e-mail: nsierpinska@gmail.com